

Dr LUCIJAN KOS
Zagreb

Širine mora obalnih država OUN

More odavna aktivno sudjeluje u svjetskoj razmjeni dobara, pa je u skladu s time i bilo proklamirano Grotiusovo načelo »mare liberum — slobodno more« za brodove svih zastava. U novije vrijeme pojedine su se obalne države počele interesirati za svoja teritorijalna mora s ciljem da im ona budu što veća, što se sukobljavalo s načelom slobodne plovidbe, ali i korištenja morskih bogatstava, a naročito ribolovna na velikim prostranstvima svih mora i oceana od strane svih naroda, bez obzira da li su njihove zemlje pomorske, primorske ili kontinentalne. Države s jakim trgovačkim mornaricama nastojale su da njihova teritorijalna, priobalna, priobalna mora budu što manja, a države s malim i manjim trgovačkim mornaricama, pa čak i bez njih, nastojale su naći zamjenu za to svoje siromaštvo u svojtanju sve većih prostranstava mora. Iako je do I svjetskog rata širina teritorijalnih mora obalnih država iznosila do 3 N/m (5,6 km), to je danas razvijen pokret za što većim proširenjem tog »vodenog« područja obalnih država. Istom poslije II svjetskog rata prva kontrola nad morem uz obalu bila je uvedena još 1945. god. od strane SAD u svrhu zaštite nafte na morskom dnu, lovišta riba i rakova, te sprečavanje zagađivanja obala. Za takvim mjerama posegle su i ostale zemlje, a naročito zemlje Latinske Amerike. Rezultat ovih želja za što veća morska prostranstva bilo je donošenje »paketa« mjera, i to međunarodnih konvencija »o pravu mora«, koje su konvencije bile usvojene u Ženevi 29. IV 1958. god. Od ovih međunarodnih konvencija najvažnije su:

- Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom morskom pojasu,
- Konvencija o otvorenom moru,
- Konvencija o ribolovu i čuvanju bioloških bogatstava otvorenog mora,
- Konvencija o epikontinentalnom pojasu, i dr.

Činjenica je, da su ove konvencije unijele na morima i oceanima reda, jer su i potpisane i ratificirane gotovo od svih zemalja članica UN. Naša zemlja ih je ratificirala 23. IV 1965. god. i kao takve ih je i »ugradila« u svoje domaće zakonodavstvo. Po prvoj od ovih Međunarodnih konvencija o teritorijalnom moru, širina ovog mora utvrđena je do 12 N/m (22,2 km), i to od crte najniže oseke duž obale u pravcu otvorenog mora. Ako pred određenom obalom, kao što je naša, koja je duboko usječena u kopno, s otočjem duž iste i u njenoj neposrednoj blizini i ako to otočje čini cjelinu i povezanost s kopnenim područjem, tada to obalno-otočno područje sačinjavaju unutrašnje (morske) vode. Stoga osnovna, početna linija teritorijalnog mora pred takvim otočjem ide od vanjske granice unutrašnjih morskih voda tj. od crte najniže oseke vanjske obale vanjskih otoka u pravcu otvorenog mora. Tako na pr. područja Riječkog zaljeva, dio Kvarnera, Kvarnerić, Zadarski i Srednji kanal, Murtersko more, Splitski, Brački, Hvarski, dio Korčulanskog i dr. kanala sačinjavaju jugoslavenske unutrašnje morske vode, a istom od zapadne obale Istre, od vanjske obale Cresa, Lošinja, Silbe, Dugog otoka, Kornata, Šolte, Hvara, Korčule, Lastova i Mljeta, te Crnogorskog primorja računa se širina teritorijalnog mora. Unutrašnje morske vode i teritorijalno more čine obalno more SFRJ.

U skladu sa Konvencijama »o pravu mora« veći dio zemalja u pogledu određivanja širine svojih teritorijalnih mora ostao je unutar utvrđenih granica. Mnoge od ovih zemalja, pretežno ekonomski razvijenije uključujući i vrlo razvijene njihove trgovačke mornarice, zadržale su »stare« širine svojih teritorijalnih mora, kao što su SAD, Japan, Engleska, Francuska i dr. Tako od 105 članica UN, njih 80 (76%) imaju širine svojih teritorijalnih mora do 12 N/m; njih 35 imaju širinu teritorijalnog mora

12 N/m, njih 28 imaju 3 N/m, njih 13 imaju 6 N/m, njih 3 imaju 4 N/m, njih 2 imaju 10 N/m (od ovih i SFRJ), jedna od njih ima 9 N/m, a njih 15 imaju preko 12 N/m (18, 130 i 200 N/m).

Širine teritorijalnih mora

	(u N/m)
Australija	3
Belgija	3
Čile	50 km
Danska	3
Dominikanska Republika	6
Francuska	3
Holandija	3
ITALIJA	6
JUGOSLAVIJA	10
Južna Afrika	6
Kolumbija	3
Meksiko	9
Norveška	4
Obala Slonove kosti	6
Španjolska	6
Švedska	4
Tunis	6
Turska	6
SAD	3
Velika Britanija	3

Skretanjem privreda slabije razvijenih zemalja u pravcu njihova priobalja i mora, a posebno zemalja u razvoju uzrokom je da su ove Ženevske konvencije na čelu s Konvencijom o teritorijalnom moru postale i svaki dan sve više postaju anahronizam, tako da ih je potrebno revidirati, pa i donošenjem novih takvih konvencija. To iz razloga, što more i njegova prirodna bogatstva ispred obala određenih zemalja s obzirom na njihovu ekonomsku strukturu postaje sve više osnov privrednog napretka tih zemalja, pa su one za to more i životno zainteresirane (Island, Peru i dr.). Posljedica je toga da je razvoj obalnih privreda, a posebno živih izvora mora — riba i drugih morskih životinja »probio« određbu od 12 N/m širine teritorijalnog mora, kako je to propisala gornja Međunarodna konvencija. U pogledu širine ribolovnih zona, većina zemalja se je pridržavala međunarodne odredbe o širini teritorijalnih mora, a samo je manji broj tih zemalja širinu ove ribolovne zone »probio« i do 200 N/m (Čile, Koreja, Nikaragva, Peru i Senegal), što je vidljivo iz ovog pregleda:

Širine ribolovnih zona pojedinih zemalja

	(u N/m)
Australija	12
Belgija	12
Čile	200
Danska	12
Dominikanska Republika	12
Francuska	12
Holandija	12
Irska	12
Island	12
ITALIJA	12
JUGOSLAVIJA	10
Južna Afrika	12
Kanada	12
Kolumbija	12
Koreja	20—200
Libanon	6
Maroko	12
Meksiko	12

Nikaragva	200
Norveška	12
Novi Zeland	12
Obala Sionove kosti	12
Peru	200
Portugal	12
SAD	12
Savezna Rep. Njemačka	12
Senegal	18
Španjolska	12
Švedska	12
Tunis	12
Turska	12
Urugvaj	12
Velika Britanija	12

Mnoge zemlje, a naročito zemlje Latinske Amerike proširile su svoja teritorijalna mora na širinu do 200 N/m od svojih obala, uključivši u to svoje more i ribolovnu zonu iste širine.

Širine teritorijalnih mora i ribolovnih zona pojedinih zemalja (u N/m)

Argentina	200
Ekvador	200
Gvineja	130
Panama	200
San Salvador	200

Zemlje, koje su zadržale širinu do 12 N/m za svoja teritorijalna mora uključivši u ovu širinu i svoje ribolovne zone su ove:

Albanija	10
Alžir	12
Barbados	3
Bugarska	12
Burma	12
Cipar	12
Dahomej	12
Egipat	12
Etiopija	12
Finska	4
Gabon	12
Gambija	3
GRČKA	6
Gvatemala	12
Gvajana	3
Haiti	6
Honduras	12
Indonezija	12
Iran	12
Irak	12
Izrael	6
Jamajka	3
Japan	3
Jemen	12
Jordan	3
Kambodža	12
Kamerun	6
Kenija	12
Kina	12
Kongo (Braz.)	3
Kuba	3
Kuvajt	12
Liberija	12
Libija	12
Madagaskar (Malgaška r.)	12
Maldive	6
Malta	3
Malezija	3
Mauritanija	12
Mauritius	3
Monako	12
Nigerija	12
Poljska	3
Rumunjska	12
Saud. Arabija	12
Siera Leone	12
Somalija	12

Sudan	12
SSSR	12
Tanzanija	12
Togo	12
Venecuela	12
Vijetnam DR	3

Osim svih zemalja, ima i zemalja čija su teritorijalna mora širine 3, 6, 12 i više N/m, ali su te zemlje uvele i posebnu zaštitnu ribolovnu zonu (Fishery conservation zone), i to od osnovne crte teritorijalnog mora u pravcu otvorenog mora širine do 200 N/m.

Širine zaštitne ribolovne zone pojedinih zemalja (u N/m)

	Zaštitna ribolovna zona	Teritorijalno more
Brazil	200	12
Čečen	106	6
Gana	100	12
Indija	112	12
Kostarika	200	12
Pakistan	112	12

Iako su ove zemlje ratificirale Međunarodnu konvenciju o teritorijalnom moru i o vanjskom morskom pojasu, to su mnoge od njih primorane razvojem svojih ekonomika u pravcu jačanja privrednih potencijala na moru »proširile« svoja prava. Od ovih zemalja od posebne su važnosti zemlje za koje more i njegova bogatstva predstavljaju bazu opstanka stanovništva tih zemalja, a to su ove zemlje:

	Teritorijalno more i ribolovna zona sadašnje	prošireno (prijedlog)
Gana	12	110
Island	12	50
Kanada	3	100
Senegal	12	110
Federalne države SAD	3	200

Ovaj »mozaik« širina mora i njegovih zona kategorički traži, da bi trebalo na međunarodnom planu poduzeti određene mjere i utvrditi kriterije o prihvatljivim širinama teritorijalnih mora, ribolovnih zona i dr. od strane svih ili bar većine zemalja, vodeći računa o specifičnostima njihovih ekonomika i o privrednom njihovom potencijalu. Činjenica je da su glavni nosioci ove proširene akcije zemlje u razvoju (developing states), kao i zemlje bez morskog obala (land-locked st.), a podržavaju ih u tome i obalne zemlje (coastal st.) s obzirom na to da bi time ojačala i privredna struktura, osobito tranzita s unutrašnjošću preko tih zemalja »uz more«.

U okviru UN osnovan je Komitet za miroljubivo korištenje mora i oceana izvan granica nacionalne jurisdikcije (Comité des fonds marins, Sea-Bed Committee). Zadatak je ovog Komiteta da što prije predloži nacrt nove međunarodne konvencije o moru uključujući i mjere u vezi s korištenjem podmorja, s ribarstvom, konzervacijom sadašnjih oblika života u moru, čuvanjem prirodne morskog sredine i naučnih istraživanja. Činjenica je da sve zemlje članice Komiteta odlučno brane svoja »prava mora«, ali su i spremne da se u tome pronađu najbolja rješenja, koja će biti od koristi cijelom čovječanstvu.

IZVORI:

- Zakon o obalnom moru i ... (Sl. l. SFRJ, br. 22/65, 25/70);
- Ženevske pomorske konvencije, Zak. o ratif. (Sl. 1. SFRJ, Međun. ugov. i ... br. 4/65);
- Limits and status of the territorial sea, exclusive fishing zones, fishery conservation zones and the continental shelf, Rome, 1969, p. 32 (ed. FAO).